

Зашто је БиХ "немогућа држава"

Пише: Петар Ахмедович Искендеров
субота, 22 септембар 2012 11:23

(Приказ књиге Ненада Кеџмановића „Немогућа држава Босна и Херцеговина“, Глас Српске)

Монографија Ненада Кеџмановића „Немогућа држава Босна и Херцеговина“ представља прво дубинско истраживање које је посвећено свестраном утемељењу тезе која има кључни значај за разумевање дешавања не само у Босни и Херцеговини, него и на целом Балкану за последње две деценије. То је теза о вештачком карактеру савремене босанске државности.

Дејтонским мировним споразумом, којим је обустављен крвави етно-грађански рат 1992–1995. године, створен је један гломазан национално-државни систем ограничења и противтежа на централном и локалним нивоима. То није само омогућило да се спрече нова оружана сучељавања, већ је исто тако помогло Босни и Херцеговини да заузме своје место на политичкој мапи Европе тако што је постала чланица Савета Европе, па чак и нестална чланица Савета безбедности УН. Међутим, парадокс те ситуације огледа се у томе што савремена босанска државност може да опстане једино у склопу тих јединствених „дејтонских“ координата. Сваки покушај ремећења постојећег статуса кво неизбежно служи као одскачна даска сепаратистичким и екстремистичким поривима. Зато једина реална алтернатива „дејтонској Босни“ није „европска држава уређена по нормама Европске уније“ – о чему без престанка причају САД и руководство ЕУ – већ би то била независна Република Српска, поново успостављена Херцег-Босна која би се прикључила Хрватској и радикална исламска држава са престоницом у Сарајеву која би била изграђена на начелима „Исламске декларације“ покојног Алије Изетбеговића и у складу са диктатом још увек живог и здравог духовног вође босанских Муслимана, Мустафе Церића.

Суштински проблем данашње Босне и Херцеговине, према томе, није како променити државни строј да би он одговарао општеевропским начелима, већ је то нешто друго: колико ће година потрајати његови дејтонски темељи, које све активније подривају не босански Срби, већ то чине сами западни архитекте дејтонског мировног споразума. Што

се тиче Пале/Бањалуке, мора се признати да је без обзира на све недостатке Дејтонског споразума главни задатак босанских Срба после његовог потписивања био да не допусте било какав покушај да се он наруши, а ти покушаји су „почели а да се мастило на мировном уговору још ни осушило није.“ [1] Као што оригинално, и сасвим оправдано, у вези са тиме запажа једна од меродавних међународних експерата када је реч о стању босанског проблема, Пола Пикеринг, тренутна ситуација у Босни и Херцеговини у много чему је налик на развој ситуације у зони израелско-палестинског сукоба зато што је у погледу идентитета положај локалних Срба и Хрвата сличан положају Арапа који су грађани Израела: израелска држава им „не дозвољава да у потпуности постану Израелци“, па су они принуђени да остану „Израелци маргиналне врсте.“

[2]

Где леже узроци јединствености „босанског случаја“? Они, пре свега, леже у чињеници да су историјски корени босанског проблема крајње противуречни и сложени, чак посматрано балканским мерилима, а то је регион који – по речима увек оштрог по својим оценама Збигњева Брежинског – представља „потенцијално геополитичко поприште разних претензија у борби за надмоћ у Европи.“ [3] „Дуж векова Балкан је био место укрштања туђих интереса. Мапу Балкана су много пута прекрајали не обраћајући пажњу на вољу становника полуострва. Одатле и та балканска шареница, недовршеност међунационалних и међудржавних разграничења међу разним народима, сталне кризе и ратови“ – та карактеристика коју су изrekli водећи савремени балканолози и конфликтолози оправдана је у односу на историју Босне.

[4]

Баш око Босне и Херцеговине током последњег века и по одвијали су се сложени војно-политички маневри великих држава, надовезујући се на политику власти Отоманског царства. Све то не само да је област о којој је реч претворило у сложени „котао“ народа, већ је довело и до стварања вештачке нације босанских Муслимана као потомака исламизираних Срба који су преживљавали историјске комплексе у односу на своје суседе Србе и Хрвате. Али и ови последњи оптерећени су ни мало једноставним историјским наслеђем ако се то посматра са становишта њихових узајамних односа.

Није изненађујуће што, по речима Ненада Кецмановића, „нема ниједног већег историјског догађаја у Босни и Херцеговини према коме би се сва три народа односили на исти начин, а небитно је да ли се ради о заједничким победама и поносу, или о заједничком страдању и жалости. Буквално сваки догађај их дели по националном обележју на победнике и поражене, хероје и мученике, патриоте и издајнике.“ (с. 7).

Међутим, историјско сећање само по себи не објашњава сву оштрину босанске проблематике. Зато се овде морамо вратити на већ горе поменуто улогу великих држава. Као што аутор оправдано истиче, ствар није само у томе што је „покушај САД и

њихових европских савезника да створе државу из бивше југословенске републике тек само успостављањем са њом дипломатских односа довео до избијања грађанског рата на национално-верској основи“ (с. 5) Проблем је шире природе – а тај шири аспект се такође одражава на страницама ове књиге. Реч је о томе да Запад Босну и Херцеговину претвара у полигон за пуштање у погон разних сценарија и модела који су били разрађени не само за ту бившу југословенску републику већ и за друге конфликтне регионе на широком евроазијатском пространству. Распад социјалистичког система у Источној Европи не само да у знатној мери представља последицу свесне политике коју су водили западни центри моћи, са ослонцем на локалне национално-државне елите, већ је то створило и својеврсну ситуацију диригованог хаоса, између осталог и у сфери међунационалних односа, што је затим било лако искористити у властитом интересу. Ненад Кеџмановић је то окарактерисао као „процес општег ширења националистичких тенденција“: „Од Владивостока до Јадранског мора, упоредо са пропашћу бољшевизма, ишчезао је и пројекат социјалистичке нације, једнородне међународне заједнице, где је национално подређено класном... На површину је испливао национални романтизам када су све мање националне скупине почеле да се осећају прикљештенима од стране оних већих, односно оних које су биле релативно веће на било којем плану, државном, републичком, регионалном, локалном итд. И отуда њихови покушаји да себе заштите ограђивањем свога етничког простора, са директним или индиректним ослонцем на саплеменике у суседним државама, где су ови последњи били у већини.“ (с. 19). А тамо где се међунационални проблеми јесу појавили, по природи ствари могао је бити активиран сав арсенал метода под окриљем (мада ни то не увек) мандата УН, али у реализацији снага НАТО и Европске уније – од санкција и ембарга то непосредне оружане интервенције.

На том плану, натовско бомбардовање босанских Срба 1994-1995. прокрчило је пут операцији „Бура“ против хрватских Срба, агресији Северноатлантског пакта на Југославију 1999. године, и накнадном упаду САД и њихових савезника у Авганистан и Ирак. А подршка Муслимана која је задобијена у вези са Босном добро је дошла Вашингтону у својству пропагандног покрића за обимније и заиста антимуслиманске војне операције. Познато је да се у ратовима САД у Авганистану и Ираку број убијених Муслимана пење на стотине хиљада – „најмање по једна Сребреница седмично“ – и зато подршка босанским Муслиманима, а истовремено косовским Муслиманима Албанцима, Американцима омогућава да „релативизирају и замагле“ чињенице те врсте, барем на пропагандној разини, у својим односима са муслиманским светом. [\[5\]](#)

„Могућност парламентарне демократије у вишенационалним друштвима и државама равна је нули“ – та изрека Џона Стјуарта Мила, коју наводи Ненад Кеџмановић (с. 183) добро образлаже главни разлог зашто САД, ЕУ и НАТО тако успешно манипулишу Уједињеним нацијама и другим међународним установама и намећу им свој појам „миротворства.“ Зависно од конкретне ситуације у Босни и Херцеговини, Косову, Македонији и на Кавказу или у црноморском појасу, пуштају се или изјаве о

Зашто је БиХ "немогућа држава"

Пише: Петар Ахмедович Искендеров
субота, 22 септембар 2012 11:23

неопходности уставних реформи или о строгом поштовању државног суверенитета и целовитости, или позивање на „јединственост“ даног случаја, или на „цену младе демократије.“ То је омогућило Западу да на постјугословенском простору оствари два, како се чини, дијаметрално опречна задатка. На почетку, међународна заједница се сложила са тиме да „Срби, Хрвати, Муслимани, Македонци и Црногорци више не могу да живе заједно, и што оне тачке хелсиншког завршног акта које се односе на неприкосновеност граница у Европи и Југославији више нису на снази.“ Затим, „после низа грађанских ратова у којима су учествовали како домаћи тако и странци, та иста међународна заједница дошла је до закључка да Срби и Хрвати, упркос немогућности заједничког живота у Југославији, у Босни и Херцеговини морају да живе заједно, па још и са Муслиманима.“ (с. 183)

„Двојни аршини“ међународне заједнице могли су само да погоршају међунационалне сукобе у Босни и Херцеговини који су настали као последица историјског процеса. „Грађански, етно-национални, рат који је трајао три и по године, водио се практично између присталица и противника босанске државности. Сада се од потомака противника те државности, то јест од дечака који су расли као избеглице, у залеђу фронта, којима су очеви, браћа и рођаци били побијени, очекује да положи заклетву Босни и Херцеговини,“ пише Ненад Кеџмановић, чиме објашњава ставове који су данас све израженији у редовима босанских Срба и Хрвата. (с. 196). Сада су и западни стручњаци принуђени да праве осврте на ћорсокак у који је запао развој савремене босанске државности, а која почива на „стратегии споља наметнуте демократије“. [6] Управо из тог разлога, данас пред народима Босне стоји нимало лак и скучен избор: или пружити подршку опстанку своје, са становишта древне и најновије историје, „немогуће“ државе, са свим њеним гломазним надградњама и својствима у облику ентитета, права нација да ставе вето, и апарата Високог претставника међународне заједнице, или да признају да је „суверена“ Босна и Херцеговина као „бивша Југославија у малом“ осуђена да понови судбину своје претходнице, и да ако је могуће то учини без новог проливања крви.

[1] Никифоров К. Между Кремлем и Республикой Сербской (Боснийский кризис: завершающий этап). М., 1999. С.230.

[2] Pickering P. Peacebuilding in the Balkans. The View from the Ground Floor. Ithaca-London, 2007. P.167.

Зашто је БиХ "немогућа држава"

Пише: Петар Ахмедович Искендеров
субота, 22 септембар 2012 11:23

[3] Бжезинский З. Великая шахматная доска. М., 2009. С.161.

[4] Модели стабилности в Черноморско-Кавказском регионе. М., 2006. С.34.

[5] Каргановић С., Симић Љ. Сребреница: деконструкција једног виртуелног геноцида. Београд, 2010. С.129.

[6] Chandler D. Bosnia: Faking Democracy After Dayton. London – Sterling, 2000. P.193.